

Aleksander Ružič

JOŽEK IN NJEGOV DEDEK

1.

"Dober dan, dedek," je glasno vzkliknil še skozi na pol zaprta vrata Jožek in potisnil potno glavo v zatohli prostor. V nos mu je udaril neprijetni vonj po postanem zraku človeka, ki se povečini zadržuje v postelji. Pogled mu je zaokrožil po krožnikih, posodah in steklenicah, ki so čakali na mizi in na kredenci in v katerih so bili ostanki postane hrane. Po tleh je ležalo nekaj umazanih kosov obleke in nogavic, v štedilniku pa je že ugašalo zadnje poleno, čeprav jih je nekaj razmetanih ležalo pod njim.

"Bog daj tudi tebi! Pridi bliže, da te malo pogladim po laseh in da te bližje pogledam," je veselo odvrnil dedek in se stokajoče dvignil na postelji proti svojemu vnuku. Kosmati obraz se mu je ob nenadnem Jožekovem obisku razpotegnil v nepričakovano zadovoljstvo.

"Dedek, zakaj pa ne greš na sonce? Že nekaj dni tako lepo sije, pa sneg je že tudi pobralo. Si videl zvončke na vrtu za zidom? Jaz sem jih opazil s ceste. Mislil sem, da te najdem na trnacu na tvoji klopi. Če bi se malo bolj oblekel, bi ..."

"Saj sem hotel," ga je prekinil dedek, "pa me to pomlad noge tako močno bolijo. Sploh si jih ne morem ogreti. Niti v postelji ne. Vrzi te cunje na tla, pa sedi!"

Jožek je pogledal malo naokoli: vsepovsod velik nered. Že je hotel o tem nekaj povedati, pa mu je neznana sila nedorečeno misel zaustavila v grlu. Dedekove hlače je vrgel na posteljo, brisačo pa obesil na žebelj, ki je bil zabit v steno. Tam je že visel dedekov predpasnik. Nikakor se ni mogel otresti vprašanja, zakaj dedeka ni vsaj opozoril na velik nered in zapuščenost njegovega samotnega bivališča.

"Kaj mi je zaustavilo besedo," je tiho zamomljal.

Palec in kazalec sta se še dotikala žeblja v steni, ko mu je kot da bi po njem skozi telo priletela elektrika, šinilo vroče in strašno spoznanje.

Krivda!

To so bili trpeči trenutki. V delčku sekunde so se v podzavesti odigrali prizori: zapuščena dedekova hiša, v kateri živi sam že nekaj let, oče in mati, ki se pehata v službi, njihova urejena hiša v dolini oni kraj hriba, domača bleščeča kuhinja, opremljena z novim pohištvom in različnimi gospodinjskimi aparati, dnevna soba, kjer se hodi le s platnenimi copati ... Tukaj pa drugi svet! Kako to, da tega že prej ni opazil? Je bil premlad, nezrel? S svojim življenjem je bil vedno zadovoljen. V varnem starševskem zavetju se je počutil srečnega; pravzaprav kakšnega drugega čustva ni poznal. Lani, za deseti rojstni dan, je dobil računalnik. V resnici je v glavnem dobil vse, kar so njegovi sošolci imeli. Nikdar ni zahteval veliko. Nekako je čutil, da niti tega od staršev ne more zahtevati in da do tega nima pravice. Iz pogovora med mamo in očetom je podzavestno slutil, da denar težko zaslužita in da garata v službi, pa še po njej, in da je njuno garanje namenjeno prav njemu, njunemu edinemu otroku. Slike so švigale z astronomsko hitrostjo. Pravzaprav je bilo vse v redu ... Le nekje v njegovi notranjosti se je sedaj pojavil neznan občutek: kot da bi morda iz nečesa bil, kot da bi nekaj izžareval, vendar si ga ni bilo mogoče predstavljati v nobeni obliki. Ali je to občutek krivde?

Prsti so končali z obešanjem brisače na žebelj in roka mu je začela padati k telesu, ko se je oglasil dedek:

"Malo je razmetano. Že včeraj sem mislil malo pospraviti in pomiti krožnike, pa se mi ni dalo. Saj bi lahko, ker še zmeraj lahko hodim. Toda komu naj pospravljam? Sebi? Drva si prinesem, malo stopim ven, pa nazaj v posteljo. Ti, ki me največkrat prideš pogledat, si že navajen, poštar pa tudi. Le kadar slutim, da pride Trezika, tvoja mama, malo pospravim, ker me zmeraj okara, da ne smem biti tako zanemarjen. Ko mi prinese oprano perilo in obleko, mi zmeraj naroči, da se moram pogosteje preoblačiti, ker da ima pralni stroj in da naj ji ne delam sramote, ker mi s tvojim očetom vse potrebno pripravita."

Jožek ga pravzaprav ni slišal, kajti sedaj ga je grizlo nekaj drugega: kako je dedek slutil, kaj se je zgodilo v njem? Hitro je hotel potisniti svoje misli v kot in vprašal dedeka:

"Dedek, kaj si danes delal?"

"Pravzaprav nič. Kot vsak dan. Poslušal sem radio in malo bral ta neumni časopis. Po zajtrku sem bral Sveto pismo, vendar se mi je kmalu zadremalo. Veš, ponoči nekako nisem mogel spati, pa mi je menda kakšna ura spanja manjkala. Toda to te ni nikoli zanimalo, zato ..."

"Zanima me! Dedek, preberi mi, kaj si bral!"

Ni se zavedel, da je nenadoma pred njim vstala slika njegove pobarvane razredničarke. Čeprav je bil odličan učenec in ga je zmeraj hvalila staršem, tako da sta starša s ponosom hodila na roditeljske sestanke in uživala, ko so ju z zavistjo opazovali starši njegovih sošolcev, je pravzaprav ni nikoli maral. Večkrat jo je opazoval, kako je s svojim razpetim plaščem širila prostor na hodniku in vsake toliko časa vrgla bolno bele lase nazaj. Zmeraj se mu je zdelo, kako uživa v svoji moči nad okolico. Predvsem pa ga je begal njen zlaganoprijazni nasmeh. Tega ni bilo mogoče spregledati ...

Toda zakaj je vstala sedaj ta slika? Seveda! Dedek ga bo obranil pred njeno podobo. To je bilo tisto! V trenutku mu je bilo vse jasno. V šoli so govorili o vsem drugem, samo o tem ne. V podzavesti je slutil, da je ta oseba podoba tega, kar dedek ni. Nit ljubezni, ki je do zdaj ni poznal, se je razpotegnila med njim in dedekom kot električna žica, ki pretaka energijo od droga do droga. Zato je povedal, naj mu dedek prebere iz Svetega pisma!

Dedek je vzel izpod vzglavnika debelo knjigo. Sedel je na rob postelje in dejal:

"Jožek, sedi tukaj ob meni!"

Šele sedaj je opazil, da še zmeraj stoji. Na njegovi postelji še ni nikdar sedel, ker je zmeraj imel občutek neznanega nelagodja. Čudil se je, da sedaj tega ni občutil in se je kot magnet prilepil na blazino dedekove postelje.

"No, pa poslušaj," je dejal dedek, ko je odprl Sveto pismo. "Če te bo res zanimalo, boš tudi razumel," je dejal s kančkom očitka. Takole piše: "Tedaj sem mislil izliti svoj srd nanje in stresti jezo nanje sredi egiptovske dežele. Pa sem storil drugače - zaradi svojega imena, da se ne bi skrunilo v očeh narodov, sredi katerih so bili, in pred očmi katerih sem se jim dal spoznati, ko sem jih izpeljal iz egiptovske dežele. Izpeljal sem jih torej iz egiptovske dežele in jih pripeljal v puščavo ..."*

V tem trenutku je besede prerezal Jožekov žepni telefon.

"Mama kliče. Halo!... Takoj pridem ... v redu je ... nič ne rabi ... da, mama ... adijo."

"Drugič bova še kaj več prebrala, če boš hotel," je mirno dejal dedek.

"Dedek, kaj pa si pravzaprav prebral?"

"Veliko stvari se da iz tega razumeti. Jaz sem si to razlagal danes takole: čeprav je človek mnogokrat na koga jezen, mora najti moč, da se zadrži, kajti tako je lažje priti do cilja. Pa še nekaj bolj pomembnega sem iz tega razumel. Čeprav so šli z Egipta v puščavo, kjer ni vode in ne hrane, vseeno so se rešili suženjstva in postali svobodni."

"Dedek, tudi sam sem nekako takole mislil. Jaz sem ujet v šoli, mama in ata sta ujeta v svojih službah, ti si pa tukaj svoboden - sredi puščave. Zdaj pa moram iti."

"Jožek, danes sem tako srečen. Tako lepega dne že dolgo nisem imel."

Izraz hvaležnosti na dedekovem obrazu je bila tako težak, da Jožek več ni zdržal. Skočil je skozi vrata, da dedek ne bi opazil solz, ki so mu začele vreti iz oči in se pognal na kolo. Oster pomladni veter je trosil njegove solze po dedekovem ogradu, od koder so se mu priklanjali prvi pomladni zvončki.

* Ezekiel 20

2.

"Dober dan, dedek! Si še zmeraj v postelji," je hitro izstrelil Jožek, ko je porinil svojo kuštravo glavo skozi vrata. Danes ni bilo šole, ker je bila sobota in k dedeku se je namenil bolj zgodaj. Pravzaprav ga je poslala mama ... in vprašaj če kaj rabi... .

"Že sem mislil vstati, pa me je malo zadržalo v križu. Ta mraz letos ne poneha, pa me večkrat kaj zdeluje. Po tem južnem se mi je naselilo v križ. Komaj čakam, da bo sonce dobilo moč in se bodo moje kosti malo pogrele. Vesel sem, da te spet vidim. Zdaj se mi sploh ne ljubi s postelje, ko si prišel po dolgem času. Danes je osemnajsti dan, kar te ni bilo. Daj, sedi na posteljo!"

"Kako pa tako točno veš, dedek, koliko časa me ni bilo? Meni se sploh ni zdelo tako dolgo."

"Seveda ne! Ti moraš vsak dan v šolo, pa čas hitro mine. Jaz in moj radio pa ure zelo počasi štejeva. Malo mi povej, kaj je novega v dolini. Pa v šoli. Ti učenje gre? Učiteljica z očali je še zmeraj tako zaletava? Tvoja mama je bila prejšnji teden in mi je vse nakupila, tako da zdaj nič ne rabim! V zamrzovalniku imam še tudi dovolj kruha."

Kako lahko dedek vse to ugame, ko mu pa o vsem tem nisem nič povedal? Ve, da ga je mama poslala, in celo ve, kaj je rekla, preden mu je naročila iti na pot.

"Mama najbrž pospravlja in se podi s sesalcem po preprogah, ata je pa v svojem vinogradu."

Vzelo mu je sapo. Kako ve, kaj delata; njegova hči in njegov zet.

"Da," je kratko odgovoril. Misli so še preskakovale, ko mu je pogled že begal po kuhinji, ki je bila hkrati tudi spalnica ...da ni treba čez zimo kuriti v dveh mestih ... kot se ni nikdar dal prepričati dedek. Oči so se ustavile na čistih zavesah, na tleh ni bilo kosov oblek in izpod postelje ni smrdela nočna posoda.

"Zdelo se mi je, da danes prideš in sem se malo potrudil. Zadnjič, ko je tvoja mama prinesla sveže zavesa, mi je naročila, naj ne bom tako zanemarjen, ... predvsem zaradi Jožeka, ki je že velik ... , kot je rekla, da bi bolj delovalo.

Dedek ga je zopet osupnil. Zdelo se mu je, da mu bere misli. Kako ve, če pa nikamor ne gre, razen malo po dvorišču?

"Ali bom tudi jaz vse vedel, ko bom tako star," mu je preletelo misli.

"Ko boš velik, in Bog daj, da bi doživel taka leta kot jaz, boš tudi marsikaj razumel, da ti ne bo treba vprašati. Veš, niti dobro ne vem, kdaj so ta leta minila. Še se spominjam, kako sem

kot fantič pasel na vajetih dve kravi, pa potem delo na njivah in v hlevu, pa v vojno, pa zopet nazaj na kmetijo in že sem pravzaprav svoje tuzemsko življenje končal. Le še malo, pa me boste pospremili na zadnjo pot. Sicer sem pa dovolj živel. Z Marico, tvojo babico, sva garala vse življenje. Še nekaj zemlje sva dokupila, danes je pa to najino garanje tvojima staršema samo v napoto. Moja Duga njiva, najlepši kos zemlje, je že najbrž povsem zarasla. Nazadnje sem bil tam pred tremi leti. Oh, Bog, kako čas teče! Danes mi je točno osemdeset let."

Jožeka je streslo. Slike, ki so se risale kot na filmu, čeprav jih je dedek metal tako skopo, da je bilo potrebno imeti kar nekaj domišljije, da je iz njih kaj nastalo, so se ob dedekovih zadnjih besedah stopile v brezoblično ledeno gmoto. Po hrbtu mu je švignila mrzla sraga in mu ohromila telo.

"Dedek, ti torej imaš danes..."

"Naj te to nič ne vznemirja in naj ti ne bo nerodno. Pravzaprav sem sam neumen, da sem moral to izklepetati. Starost pač opravi svoje. Vi imate svoje, hitro življenje. Zdi se mi, da vam bo minilo še hitreje kot je meni. Srčno upam, da se nekoč zopet srečamo v nebesih. Tako ste vsi marljivi, da drugače ne more biti. Hvala Bogu, da je tako. Srečen sem, ker vem, da nisem zastoj živel."

Jožek je že hotel dedeku podati roko in mu čestitati za rojstni dan, vendar je takoj ugotovil, da bi to sedaj bilo sila neumno, pa tudi sram ga je bilo tako zelo, da bi najraje zbežal. Jeza, ki se je v naslednjem trenutku rodila iz prejšnjega silnega sramu, je sedaj preskakovala iz njega na mamo, ki ne pozabi nobenega rojstnega dneva sodelavk, pa zopet na očeta in zopet na njega ...

"Jožek, ti veš, kakšen praznik prihaja v teh pomladnih dneh," ga je dedek zopet postavil v ravnotežje.

Misli so mu plitvo letale po vseh možnih datumih. Neverjetno, kako so ga dedekove mirne besede postavile zopet na noge. Ni se mogel spomniti in ...

"Naj ti pomagam! Delali boste remenke!"

"Ja, dedek! Mama je že kupila barve in slikice. Barvali jih bomo. Takrat smo vsi skupaj!"

Malo je postal, saj je vedel, da dedeka pravzaprav ne bo poleg. Odrinil je grenko misel in bolj veselo deja:

"V nedeljo gremo potem v cerkev!"

Zopet so mu misli postale kot da bi tu še nekaj bilo ...

"Zakaj se pa ta praznik praznuje?"

"Kaj vam v šoli tudi niso ničesar povedali? Saj je to vendar v današnjih časih tudi državni praznik! No, šel boš k verouku, ker po tolikih letih staršev zaradi tega več ni tako strah, pa boš tam kaj slišal."

"Bela učiteljica z očali je le rekla, da je že itak premalo dni pouka, pa še neki binkoštni ponedeljek je vmes. Kdaj se bomo kaj naučili, je še rekla. Zdi se mi, da tudi ona ne ve."

"Daj sem Sveto pismo, pa bova iz njega poiskala."

Dedek je vajeno vzel v roke že precej načeto knjigo, malo po njej polistal, da se je takoj videlo, kako več je z njo in začel počasi brati:

"Jezusovo vstajenje. Ko je minila sobota, so Marija Magdalena, Marija, Jakobova mati, in Salóma kupile dišav, da bi ga šle mazilit. Prvi dan tedna so šle h grobu navsezgodaj, ko je sonce vzšlo. Med seboj so govorile: "Kdo nam bo odvalil kamen od vhoda v grob?" Ko pa so se ozrle tja, so videle, da je kamen odvaljen; in bil je zelo velik. Stopile so v grob in zagledale mladeniča,

ki je sedel na desni strani, ogrnjen z belim oblačilom, in so se zelo začudile. On pa jim je rekel: "Ne čudite se! Jezusa iščete, Nazarečana, križanega. Bil je obujen. Ni ga tukaj. Poglejte kraj, kamor so ga položili. Toda pojdite in povejte njegovim učencem in Petru: Pred vami pojde v Galilejo; tam ga boste videli, kakor vam je rekel. Stopile so ven in zbežale od groba. Trepetale so in bile vse iz sebe. In nikomur niso nič povedale, kajti bale so se."*

"Zdaj vem. Lani sem slišal v cerkvi. Na ta dan je Jezus vstal od mrtvih," je vzneseno rekel Jožek. "In je potem šel v nebesa. Tja, kjer se bomo tudi mi srečali po smrti."

Dedek se je zasmel: "Tako mi kristjani upamo in verujemo. Ko boš malo starejši, si boš lahko Sveto pismo prebiral tudi sam. Zelo bister fant si. Ponosen sem na tebe, ko o vsem tako globoko premišljuješ."

Jožek je bil vznemirjen. Danes se je pri dedeku zopet tako veliko zgodilo. V notranjosti mu je kluvalo. Ta velika sramota: "Nikdar več ne bom pozabil na dedekov rojstni dan. Kako bi mu vsaj malo lahko vrnil svojo hvaležnost? V trenutku je skočil s postelje, poljubil je dedeka na čelo in se zagnal skozi vrata. Kolo je poskakovalo po hribu navzdol kot noro in neprestano ponavljalo: "Letos bomo vzeli dedeka z nami v cerkev, letos bomo vzeli dedeka z nami v cerkev, letos ..."

* Evangelij po Marku 16

3.

"Dedek, prinesel sem ti pokazat šolsko spričevalo. Učiteljica me je pohvalila in rekla, da je ponosna na tako pridne učence kot sem jaz," je skozi priprta vrata kričal Jožek.

"Pridi, otrok moj! Tako sem ponosen na tebe! Veš, jaz še zdaleč nisem bil tako priden v šoli kot si ti. Sicer pa takrat šola ni bila pomembna. Glavno je bilo, da si znal pasti krave in čistiti hlev. Živina je bila takrat za vsakega veliko bogastvo in prava družinska nesreča je bila, če je v hlevu bilo kaj bolno. Daj, pokaži spričevalo," je še zaukazal dedek.

"Dedek, pridi rajši na trnec. Tam je svetlo, pa zelo toplo je danes. Kaj boš zmeraj v postelji," je poprosil Jožek.

"Saj bi, pa mi danes zopet nagaja noga. Vso noč me je zelo bolela. Pa zopet mi je začel teči palec," je rahlo potožil dedek. "Imaš prav. Treba se je malo potruditi, saj je tvoj šolski uspeh tudi zame praznik!"

Dedek se je počasi dvignil in postavil noge na pod. Jožek je šele sedaj opazil, da dedek nima pospravljenih sobe oziroma kuhinje. Nekoč je bil zaradi tega zmeraj nekako jezen, zdaj so pa ti občutki dobivali neke nove oblike, ki so mu sicer ustvarjali nelagodje, vendar je vse bolj v njem zorelo spoznanje, da poleg takih stvari obstajajo še druge vrednote. Zavedal se je, da nereda in nesnage ni vaju, saj je doma bilo vse kot iz škatlice. Zato je sklenil, da dedeku ne bo nič očital, od nekod pa se mu je vsiljevala misel, da bi bilo glede tega nekaj potrebno storiti.

"Pusti in ne glej po tleh," je presenečenega Jožeka dedek vrgel iz misli. "Noga se mi bo popravila in hišo bom zopet uredil. Mogoče pride tvoja mama in bo kaj pospravila. Sedaj pa greva na trnec, samo malo me po stopnicah podpiraj!"

Jožek je hitri prijel dedeka pod pazduho in počasi sta drsala na svetlo. Na trnecu je pripravil njegov stol in mu dal papir. Dedek je spričevalo pregledoval kot da ne bi znal brati. Nekaj vročih kapljic mu je zdrsnilo po licu in vmes je malo zakašljaj. Jožek je opazil, da na ta način hoče skriti svojo ganjenost, zato je hoté pogledal stran. Tedaj mu je oko obstalo na dedekovi s cunjami poviti nogi. Negotovo je pogledal še na drugo nogo in videl, da na njej ima le nogavico. Ravno kar je hotel o tem povprašati, pa ga je prekinil dedek:

"Ponosen sem na tebe, Jožek! Ti se samo uči. Iz grunta ni nič. Samo garanje; da gospoda potem lažje krade. Izuči se, toda nekaj ti povem: četudi ne boš nikoli bogat, kradi pa ne! To je proti božji in človeški postavi!"

Jožek se zdrznil. Dedeka še ni nikdar videl tako odločnega. Naenkrat se mu je zdel neznansko močan. Neverjetno občudovanje moči je prešlo tudi na njega.

"Prav razmišljaš," ga je iz misli vzdramil dedek. "Resnica in poštenost sta vedno dajali občutek moči. Tatovi in lažnivci pa živijo v nenehnem strahu. Na zunaj se delajo močne, a njihova duša je duša berača. Težko je povedati, zakaj je temu tako. To le Bog ve, vendar je tako prav. Vsak naj plačuje za svoje grehe."

Iz dedeka je izžarevala neznana energija. Glavo je držal trdno pokonci, oči so pa kot puščice streljale proti dolini. Jožeku se je zdelo, da obtožujejo. Za tem pogledom je slutil nepoznane dogodke. Le ti so lahko izpilili tako oster in obtožujoč pogled. O tem ga bo...

"Naj te ne motijo cunje na moji nogi," je dedek znova presenetil Jožeka. "S to nogo bom imel še težave, ker mi je na fronti zmrznila. Že nekajkrat se mi je odprlo na palcu, pa je do zdaj zmeraj potihnilo. Takrat zelo boli. In zmeraj me zebe v nogo, zato jo imam s cunjami povito. Te ne bo strah, če ti pokažem? Ampak o tem bodi tiho! Še nikomur tega nisem povedal. Tvoja mati in oče bi imela še eno skrb več, pomagati pa tako in tako ne bi mogla. Ali hočeš?"

Jožek je samo nemo pokimal. Dedek je povedal toliko neznanega, da se še misli niso utegnile precediti, ko je dedek že kazal palec na nogi. Iz črne pike spredaj se je cedilo, noga je pa bila skoraj črna. Neznani strah je silil v ozračje, v Jožeka se je pa naselil ubijajoč občutek. O, groza! Prsti so se dotaknili noge in leden hlad z dedekove noge je šinil v Jožeka in se tam ustavil. Ali je to smrt? Ali je smrt hladna? Ali bo dedek umrl?

"Vsak nekoč umre," je, kot da bi zopet bral iz odprte knjige, mirno nadaljeval dedek. "Dokler je človek mlad, se tega ne zaveda. Čim starejši postaja, tem bolj je spoznanje po neizbežnem koncu prisotno. Oprosti, da sem ti pokvaril razpoloženje. Življenje je pač tako: malo sije sonce, pa zopet dežuje. Sem res neumen, da ti delam take težave. Po drugi strani pa ni nič narobe, če spoznaš tudi temne strani življenja. Toda ne boj se! Zaradi tega ne bom umrl. Če bom ti drugič govoril kakšne stare neum ..."

"Dedek," je vzkliknil Jožek, "povej mi o fronti in ozeblinah! Nič me ni strah! Ti imaš tako moč!"

"Vem, da ne boš miren, dokler ti ne povem," je ugotovil dedek. "Čeprav si mlad po letih, prekašaš veliko starejše. Veš, eni doživijo visoko starost, pa nikdar ne dozoriijo. Umrejo, kot otroci. O tem ti bom še nekoč kaj povedal. Zdaj pa moram izpolniti obljubo. Moja zgodba iz fronte je takrat bila vsakdanji pojav. Na tisoče jih je padlo v eni bitki. Kri, blato in grmenje topov je postalo vsakdanjost. Tudi jaz sem bil vpoklican v madžarsko vojsko. Takrat nisem vedel, za kaj gre. Morali smo na vlak in odpeljali so nas v Galicijo. V tiste hribe smo skopali globoke jarke, iz katerih smo potem streljali na sovražnika. Vedno me je mučilo, kdo je sovražnik: tisti Rusi so bili sovražniki za nas, mi smo pa bili njihovi sovražniki."

"Ampak ti nisi hotel v vojno," je ugotovil Jožek.

"Seveda ne," je nadaljeval dedek. "V vojno niso hoteli tudi oni na drugi strani, pa smo si kljub temu bili sovražniki, čeprav se nismo poznali. Tisto zimo, bilo je decembra 1944, so že pred nami padle tri naše divizije. Nihče ni ostal živ. Bilo me je zelo strah. Tako mlad še ne bi rad umrl. Ali me bo ubila krogla ali bom pa zmrznil. Tako se je že zgodilo mnogim pred mano. Še danes ne vem, kaj me je gnalo, da sem neko noč zapustil stražarsko mesto in krenil. Kam?"

Stran od fronte, tam sem doma! Skril sem se v neki zapuščeni strelski jarek in opazil mrtvega vojaka. Po činu je bil major. Sleknel ga bom in se bom preoblekel, sem si dejal S tako visokim činom imam več možnosti, da me ne dobi vojaška kontrola. Če se to zgodi, sem si mislil, potem me takoj postavijo pred zid kot dezerterja. Takrat sem prvič občutil, da mi je noga zmrznjena. Tavanje skozi noč in dan me je privedlo do železniške postaje. Izstradan sem počakal vlak. Visoki vojaški čin so vsi spoštljivo pozdravljali, le noge so me silovito bolele. Pravzaprav jih več nisem niti čutil. Z vlakom nisem imel težav, le z nenehnim odzdravljanjem nižjim vojaškim činom sem imel veliko opravka. Noge so se počasi ogrele in bolečine so popustile. Nedaleč od doma sem izstopil iz vlaka in pot nadaljeval peš. Med potjo sem še prenočeval in izprosil civilno obleko. Tako sem prišel domov in se skrival, vendar so oblasti zame kmalu izvedele. Domači so mi povedali, da so dva že ustrelili. Kmalu je prišla vrsta tudi na mene, kajti sosed je vse povedal. Vendar se je zgodil še en čudež: vaški poveljnik, ki je bil prijatelj mojemu očetu, torej tvojemu pradedeku, je prepričal vojaško oblast, da jaz pravzaprav nisem pobegnil s fronte, ampak da imam posebne naloge, naročene od visokih oblasti. Pred tem so že ustrelili mojega vojaškega sotrpina, ki je prav tako pobegnil. Ta dobri človek bi najbrž rešil vse, če bi mogel. Tako vidiš! Vojna je kruta reč. Bog je hotel, da sem ostal živ. Pa se naj zdaj jočem zaradi majhne ranice na nogi? Hej, Jožek! Kaj si zaspal?"

Jožek ga je samo gledal. Čeprav si je zapomnil vsako podrobnost, je kljub temu ostalo še toliko neznanega, da mu bo dedek o tem še moral pripovedovati. Vse bi lahko tudi narisal, je pomislil. Zdaj je dedek bil zanj res velik junak. In kaj vse je doživel. Strašno je moral trpeti. Zato ta svet tako dobro razume. Torej je življenje res trpljenje. Ali bo moral tudi on, preden bo ostarel, vse to pretrpeti ...

"Upam, da je svet danes pametnejši," ga je zdramil dedek iz premišljevanja. "Čeprav mi radio vsak dan prinaša novice, ki so prav podobne temu, kar sem ti pravkar pripovedoval, vseeno upam, da vas kaj takega ne bo doletelo. Tudi zato vsak dan molim."

"Dedek," je nenadoma vzkliknil Jožek, "ne, da ti ne boš umrl!"

"Upam, da to še ne bo tako kmalu. Dva, ki se imata tako rada kot se to midva, ne moreta kar tako umreti. Veš, s smrtjo je pa tako: starejši imajo mlajše, da ti lahko postanejo starejši in ti imajo lahko zopet mlajše ... Veš, kaj o tem piše v Svetem pismu ..."

Jožek je skočil po stopnicah v hišo kot da bi ga izstrelil in že je stal s knjigo pri dedeku. Ta je brez besed začel obračati liste, da je vse izgledalo svečano kot kakšen obred.

"Sedi na klop poleg mene in poslušaj. Govori o rastočem žitu. To si predstavlja kot da smo to mi, ljudje. Takole piše."

Rahlo se sklonil nad knjigo in bral:

"Z Božjim kraljestvom je kakor s človekom, ki vrže seme v zemljo. Spi in vstaja, ponoči in podnevi, seme pa klije in raste, da sam ne ve kako. Zemlja sama od sebe poraja najprej bilko, nato klas in končno žito v klasu. Ko pa sad dozori, hitro zamahne s srpom, kajti prišla je žetev."*

"Ja, dedek, res je tako! Ljudje se rodimo majhni, potem smo pa zmeraj večji in nato stari. Dedek, ne da ti še nisi tako star, da bi moral umreti. Nekoč najbrž tudi to ... Dedek, ali spiš?"

Jožeka je v trenutku spreletel neznanski strah. Kaj pa če je dedek umrl, da se ne oglasi? Usta so mu začela trepetati in s strahom se je približal njegovi sklonjeni glavi. Zagledal se mu je v obraz. Dedekove oči so bile zaprte. V obupu je hotel zakričati, ko je ob svojem obrazu začutil njegovo sapo. Kmalu je zaznal tudi njegovo dihanje. Z velikim olajšanjem se je tiho oddaljil in smuknil v kuhinjo. Zdaj je vedel, kaj je tisto, kar mora storiti in ga je mučilo že od

prej: dedeku je treba pospraviti kuhinjo. Da ga pospravljanje ne bo izmučilo in bo še dolgo živel, si je mislil. Marljivo se je gibal po kuhinji in se čudil, kako lahko vse to zna storiti, ko pa kaj takega še ni nikdar delal. S svojim delom je bil zelo zadovoljen. Še je hotel naravnati blazino, ko se je od zunaj oglasil dedek:

"Jožek, postiljati ti pa ni treba, ker bom itak šel noter. Pridi in mi pomagaj po stopnicah!"

"Kako pa veš, kaj sem delal, dedek," ga je vprašal. "Saj si zunaj zadremal."

"Res sem zadremal. Ko sem se prebudil, te ni bilo ob meni. Vedel sem, da ne bi samo tako odšel, zato sem se spomnil tvojih zaskrbljenih oči, ki so begale po razmetani kuhinji. Ampak meni je bilo tako prijetno s teboj, da me je spanec hitro vzel. Pa ne bi smel zaspati. Najbrž si se zbal, da sem umrl," je še dodal, ko sta že sedla na posteljo.

"Zdaj bi pa moral iti, da ne bodo v skrbeh zate. Res sem te vesel, Jožek! Pa še kaj pridi! Spričevala ne pozabi vzeti s seboj!"

Na spričevalo je že pozabil. Če ga dedek ne bi spomnil, bi ostalo zunaj. Ta dedek! Vse ve! Da ga le noge ne bi tako bolele ... Kljub tej skrbi se je odpravil iz hiše zadovoljen, da je za dedeka storil nekaj dobrega. Niti se ni zavedal, da se je pozabil posloviti; dedekove rdeče oči so ga spremljale do vrat, nato pa je v sobi znova zavladala tišina.

* Evangelij po Marku 4

4.

"Dedek, imaš kruh in pašteto," se je zaslíšal mladostni glas izza že precej razpadajočega plota, ki so ga lepo obrasle koprive in tudi mlada vrba je ob njem poganjala. "Tako sem lačen, da sem svoje gorsko kolo komaj prignal po hribu navzgor," je še zasoplo pojasnil Jožek in ga prislonil ob plot.

Dedek se je ob prihodu svojega vnuka veselo nasmehnil in se v trenutku predramil iz popoldanskega dremeža, ki ga je od sedaj, ko se mu je noga v tem vročem vremenu dodobra popravila, jemal kot obvezni del vsakdanjika in mu je nudil enega izmed njegovih redkih užitkov. Oči so se mu iskriale, ko je gledal čez trato prihajajočega fanta. Lepo je zrasel.

"Saj pa je že v dvanajstem," je glasno pomislil. "Jaz sem v teh letih bil že pravi pastir in ..."

"Dedek, zdaj mi pa ni treba v šolo, ko so počitnice. Nekaj časa mi ne bo treba poslušati tiste bele učiteljice, ki govori tako, da ji res ne moreš nič verjeti. Dedek, imaš kruh in pašteto? Kaj te več noga ne boli, ko si sam prišel na trnec? Tu je tako lepo. V senci!"

"Počasi, Jožek! Saj si pa vse na en kup nametal. Če sem prav razumel, si lačen. Žal sem zadnji kos kruha pojedel za kosilo. Vendar ne bo hudega. Ti veš, kje imam denar in kako se do njega pride. Vzemi dva tisočaka in iz trgovine pripelji kruh, mleko in pašteto. Pa sebi ne pozabi kupiti sladoleda! Jaz pa bom do tačas še malo zadremal."

Jožek je smuknil v hišo, dedek pa je vzel časopis in očala ter začel gledati preko njih v dolino.

"Dedek, vidim da te več ne boli noga, ko si po hiši tako lepo pospravil. Kot da bi bila mama pri tebi. Veš, mama je rekla, da ta teden ne more priti," je od znotraj kričal Jožek. "Denar sem vzel in omaro zaklenil," je že stal pri dedeku.

"Ne morem pozabiti tvojega izkaza. Same odlične! Najbrž znaš take stvari, ki jih jaz ne bi mogel niti razumeti. Zaslužil si si deset sladoledov, ne samo enega. Nekoč me boš moral o kaki taki stvari malo podučiti, da bom tudi jaz na stara leta tako pameten kot si ti. Kdaj pa greste na morje," je mirno vprašal dedek.

Jožek je najprej presenečeno pogledal, potem pa hitro zbral misli in odgovoril:

"Čez osem dni. Veš, mama ta teden hodi na shujševalno terapijo, zato ne more priti k tebi. Preden bomo šli, bosta z očetom prišla oba in ti vse nakupila in uredila tudi po dvorišču. Tako sta rekla, naj ti povem. Mama in oče imata kolektivni dopust. Ampak oče ves dan ni doma, ker prijatelju pomaga graditi hišo. Ta stric je tudi nam pomagal pri hiši. Zato sem sam doma."

"Res si zaslužite, ko sta tvoja starša tako skrbna. In ti si tako priden. Do zdaj niste mogli, ker je hiša pobrala vso plačo. Saj bi vam jaz dal, ampak moja kmečka pokojnina ..."

"A, zato imaš ti denar! Jaz sem pa mislil, da ti ga mama daje. Kako pa prideš do penzije, ko nikamor ne greš?"

"Poštar mi jo vsak mesec prinese. Z njo potegnem iz meseca v mesec. Zelo priden fant je ta poštar. Zmeraj mi iz doline prinese kakšne novice. Zdaj pa le pojdi, da te ne bo glad priganjal!"

Dedek je gledal za dirjajočim kolesom, dokler ni izginilo za ovinkom. Gorsko kolo! Hudomušni nasmešek ga je potegnil v dremež.

"Dedek, tukaj sem! Vse sem prinesel in še denar mi je ostal. Tudi kornet sem si kupil. Na, tu imaš drobiž!"

"Kar obdrži ga, torbo pa daj v kuhinji na mizo. Preden sem prej zadremal, mi je šlo ob vseh teh tvojih novostih na smeh. Kornet je menda sladoled. Mi nismo v gorah, ti pa imaš gorsko kolo. Najbrž bi moral imeti dolinsko. Mama je na shujševalni terapiji. Malo se mi sicer zdi, kaj naj bi to bilo ... Greste pač na morje in tja grejo vse s shujševalno kuro. Danes je svet moderen in vi morate tako živeti."

"Veš, dedek, zdi se mi, da samo zmeraj nekaj kupujemo. Mama in oče se zmeraj menita samo o denarju. Če očetu včasih omenim, kaj sva se midva pogovarjala, se pravi ti in jaz, samo zamahne, češ da ti itak imaš čas za take reči."

"Ja, tvoja starša veliko delata. Seveda potem nimata časa za tebe. Zato pa vse imate. Veseli pa me tisto, kar si prej povedal; o denarju. Danes je takšen svet. Vse hiti za zaslužkom, vse in vsak do svojega konca. In že si pozabljen."

"Dedek, ti pa vsega tega nimaš, pa lepo živiš. Veš, jaz bi kar tukaj živel. Ampak vem, da to ni mogoče!"

"Jaz bi bil seveda tega vesel, vendar ti tega nikakor ne bi dopustil. Ti pripadaš svojim staršem in kmalu bi se ti potožilo po televiziji in drugem, česar pri meni ni. Danes brez tega ne gre."

"Ti mi zmeraj poveš nekaj takega, kar moja starša ne vesta. Tudi v šoli o takih stvareh ne govorijo. Zdi se mi, da ljudje več ne mislijo in so kot stroji. Mama je vesela, če si lahko kupi novo obleko, ata pa se kakega novega orodja veseli kot otrok. Razen mene nihče pri nas ne vzame knjige v roke. Z očetom sva se iz mame smejala, ko je rekla, da gre na shujševalno. Meni se prav taka kot je, najbolj dopade."

"Jožek, ti pa razmišljaš kot odrasel. Res je! Ljudje gledajo na svet zelo površno. O tem sem že jaz tudi razmišljal. Kje pa je moja knjiga? Ti bom nekaj prebral, ko si me nato spomnil."

Dedek je vzel v roke Sveto pismo in nekaj časa listal, potem pa začel brati:

"Dobro ime. Ljudje se pritožujejo nad svojimi telesi, toda ime grešnikov, ki ni dobro, bo popolnoma izbrisano. Skrbi za ime, zakaj to se te bo držalo bolj kot tisoč velikih skrinj zlata. Celo dobro življenje doseže le določeno število dni, dobro ime pa bo ostalo na veke."*

Nekaj časa sta tiho sedela. Dedek je na Jožekovem obrazu opazil zaskrbljenost.

"Jožek, ne imej črnih misli. Tvoja starša imata zlato srce. Vse kar sta do zdaj naredila, sta naredila predvsem za tebe. In prav je tako."

Jožek je trznil. Vedel je, da ima dedek prav, toda dvom je ostal. Koliko delamo prav? In kdaj delamo prav? Misli so mu poskakovale in pletle neurejeno mrežo. Nikdar se ni izšlo tako, da bi si rekel: "Da, tako je povsem pravilno!" Spoznal je, da si je naprtil težke misli. Zdelo se mu je, da je utrujen ...

"Jožek, kruh ti je padel na tla. Vrzi ga na dvor, ker se ti je pašteta umazala v smeteh!"

V ustih je začutil okus po kruhu in pašteti. Torej je jedel. Le dedek mu ga je moral prinesiti iz kuhinje! Je mogoče, da se tega ni zavedal? Počasi je vstal in se odpravil proti kolesu.

Dedek je gledal za njim in ni ga hotel motiti. Le jezen je bil nase.

"Kako sem mogel temu otroku kaj takega storiti? Pretežke so zanj take misli," si je še mislil in sklenil, da bo odslej bolj previden. V sebi je začutil nelagodje. Vedel je, da bo zdaj nekaj dni bolan. Vzel je knjigo in časopis ter se odpravil v svojo posteljo. V njem je tlelo neizrečeno hrepenenje: "Jožek, čimprej pridi, da te pobožam po laseh in se ti tako opravičim!"

*Sirah 41

5.

V dedekovi kuhinji je bilo že nekaj časa mračno in zadušljivo. Nelagodje se je naselilo v vse kote in s svojo motnjavo zrlo v dedeka. S štedilnika, v katerem že nekaj dni ni poplesaval ogenj, z mize, prepolne ostankov hrane in neumite posode, in s tal, kjer so ležale razmetane obleke in cunje in čakale, da jih kdo pobere.

Dedek je ležal v svoji postelji in strmel v strop. Človek bi lahko pomislil, da je umrl, vendar so se njegove oči iskriale in včasih malo pomežiknile. Rahlo in neenakomerno dviganje odeje je izdajalo njegovo dihanje. Tu in tam se je malo premaknil in rahlo zastokal. Tedaj se je od zunaj zaslišalo, da nekdo prihaja.

"Jožek," je streslo starčevo otrplo telo. "Kaj pa če ni Jožek? Kdo bi sicer lahko bil ... ?"

Roka je kot trzaj zletela k radijskemu gumbu, da bi ga prižgala. Tudi on je po Jožekovem odhodu na morje umolknil in se od takrat ni oglasil, da bi zarezal v sivino kuhinje, kjer je vladala turobna tišina.

Misli so nenadoma bliskale v nemiru in pričakovanju: če ni Jožek, je lahko samo Angela.

"Moram hitro prižgati radio, ker me bo Angela, če je ona pri vratih, zopet kregala, češ da sem se čisto zanemaril in se mi ne da niti prižgati radia!"

"Ata, si še živ? Kako se imaš? Mi smo se z morja srečno vrnili. Imeli smo se zelo lepo, le da je bilo zelo vroče", je bil prepozen dedek, saj je Angela medtem že vstopila.

"Dobro mi je, Angela", je odvrnil dedek.

"Dobro, da sem prišla. Treba te bo malo urediti in ti pospraviti. Zakaj ne vstaneš in ne greš na trnec? Vidiš, kako vroče in zatoхло je tukaj. V senci na svežem zraku ti bo lepše. Si bil te dni kaj zunaj, ko smo mi bili na morju?"

"Ne."

"Pa zdaj pojdi, da bom malo pospravila! V omaro ti bom dala čisto perilo, hlače in srajce. Iди na trnec, ata!"

"Ne morem. Bolijo me noge, vrti se mi in v križu me zelo vleče. Pozneje, ko boš odšla, bom že stopil ven."

Angela je začela z urejanjem, vendar sta oba vedela, da pogovor ne more steči. Dedek ni nič vprašal, kje so bili in kako je bilo, sama pa tudi ni mogla začeti s pripovedovanjem. Nekako

je čutila, da dedeka njihove dogodivščine na morju ne bi zanimale. Zanj je bil to tuji svet. Morja ni nikdar videl, morda kdaj na televiziji pri njih. Nič ni vprašal ... niti za Jožeka ...

"Dedek, mama s tem svojim jugecom drvi po tem prahu kot na dirkah. Nisem je mogel ujeti, pa kadilo se je za njo, tako da imam polne oči prahu", je skozi vrata kričal Jožek.

V kuhinjo je v trenutku posijalo sonce. Dedek se je dvignil s postelje kot mladenič in razprl roke, da je Jožek lahko kot majhna lutka skočil v njegov objem. Angela je nenavaden prizor opazovala najprej nemo, potem je pa opazila, da se je v njej nekaj premaknilo. Ali so se oni kdaj doma tako objemali? Je Jožek kdaj njo objel s tako radostjo? Ali morda svojega očeta, njenega moža? Medtem ko so se roke po kuhinji premikale kot avtomat, so ji misli rodile nova vprašanja.

"Jožek, na trnacu pripravi stol, da se malo pretegnem", je na Angelino začudenje dedek vstal s postelje in oddrsal proti vhodnim vratom.

"Angela, si nama prinesla pašteto in kruh," je že od zunaj vprašal dedek.

Angela je vzela iz torbice papir in svinčnik ter začela pisati seznam potrebščin za dedekovo preskrbo. "Kaj še rabi", so ji misli neurejeno poskakovale. Opazila je, da se vsega potrebnega ne more domisliti.

"Jožek, skoči na kolo in idi v trgovino. Na mizi je papirček in denar," je naročila sinu.

Medtem je Jožek na trnacu dedeku veselo razlagal o njihovem potovanju in morju, dedekov obraz pa je izdajal v mislih narisane slike in predstave, ki mu jih je Jožek slikovito opisoval. To je trajalo kar nekaj časa. Angela je bila zaposlena z delom, kljub temu pa je razločila kakšen delček pogovora, ki je prihajal s trnaca v kuhinjo. Pozornost ji je pritegnil Jožek, ko je dedeku opisoval nesrečo, zaradi katere je bil na cesti domov grede zastoj:

"... dolgo časa nismo vedeli, kaj se je zgodilo. Potem pa je stric Gusti prišel povedat, da sta se zaletela nemški avto in motorist."

"Kdo pa je bil ta motorist?"

"Motorist je bil sin tistega trgovca, ki je tako hitro obogatel. Moj oče in njegov oče se dobro poznata. Večkrat ti je govoril o bogatem Štefanu, najbrž se spomniš. Sinu so zmeraj kupili, kar si je zaželel. Mislim, da se tudi zato ni hotel v šoli učiti, ker je imel vsega preveč. Zdaj so mu kupili najmočnejši motor, pa je takole končal. Oče je rekel, da sploh ni bil slab fant. Oče je govoril, da se mu njegov oče, odkar je tako bogat, več ne odzdravlja, kot da se ne bi poznala."

"Človeka lahko marsikaj zaslepi. Če nad njim prevlada pohlep, ta prizadene tudi okolico. Božja pota so nevidna. Daj, prinesi Sveto pismo, da ti nekaj preberem. Ti boš to že razumel. Kaj bi ti govoril, če tam vse piše?"

Angela je presenečeno sledila hitrim Jožekovim skokom. Ni se mogla načuditi, kako se ta dva človeka, dedek in vnuk, njena draga, razumeta. Odpirala so se ji neka nova obzorja.

"Dedek, boš prebral kaj v zvezi s prometno nesrečo, o kateri sem ti govoril? Tega pa v Svetem pismu res ne more pisati, ker takrat, ko so ga zapisovali, še ni bilo motorjev in avtomobilov," se je hudomušno nasmehnil Jožek, toda zadnji del besede mu je nekako zamrl, ker je hitro spoznal, da je rekel nepotrebno.

"Saj sem te razumel. Naj ti ne bo nerodno, če človek včasih pove kaj manj pametnega. Ljudje delamo napake. Vsak jih dela. Oh, če bi bili vsi taki, kot si ti, Jožek", je presenečenemu fantu prebral misli njegov dedek. "Ker pa si me vprašal, če v Svetem pismu piše tudi o motorjih in avtomobilih: o teh strojih res ne piše, piše pa o tem, kar si mi pripovedoval. Sam si ne morem predstavljati, kako zdaj ti ljudje trpijo. Vendar to ni v naših rokah. Daj, da ti tole preberem!"

Vešče je listal po zamaščeni knjigi.

"Prav to sem iskal.! Poslušaj. Nevredna udeležba. Kdor bo torej nevredno jedel ta kruh in pil gospodov kelih, se bo pregrešil nad Gospodovim telesom in krvjo. Naj torej vsak sebe presodi in tako je od tega kruha in pije iz keliha, kajti kdor je in pije, je in pije svojo obsodbo, če ne razpozna telesa. Zato pa je med vami veliko slabotnih in bolehnih in precej jih je že zaspalo. Ko bi mi presojali sami sebe, ne bi bili sojeni.*

Dedek je počasi zaprl knjigo in jo odložil. Oba sta molče obsedela in nista niti slišala Angele, ki je iz kuhinje stopila na prag. Že je hotela Jožeka vprašati, če je bil v trgovini, pa se je hitro premislila, kajti v tem molku je bila moč, ki je ni bilo mogoče premagati. Molče se je vrnila v kuhinjo postiljat očetovo posteljo.

"Jožek, na trgovino sva pozabila", je njuno razmišljanje prekinil dedek. "Jaz bom medtem malo zadremal."

Jožek se je kmalu vrnil in na tleh pred dedekovimi nogami razprostrl vrečko. Njuna obredna pojedina se je začela: kruh in pašteta.

"Jožek, moral boš znova v trgovino. Sem vedela, da sem ti nekaj pozabila napisati na papir. Po pašteto ...", se je zaustavil mamin glas na vhodnem pragu.

Jožek in dedek sta se hudomušno pogledala in svoj obred veselo nadaljevala. Angele, ki je medtem že izginila s praga, sploh nista opazila.

*Prvo pismo Korinčanom 12 / 27 - 3

6.

Dan se je prevešal proti večeru in zgodnjejesensko sonce je vleklo čez nepokošeno suho dvoriščno travo dolge sence. Prijetno topel popoldan je vel tudi na trnac, kjer sta se stara prijatelja, vsak s svojim kosom kruha, debelo namazanim s pašteto, da je omamno dišalo naokrog, nasmihala in muzala, čeprav že nekaj časa ni bilo slišati, da bi se kaj pogovarjala. Toda toplo ozračje njenega priljubljenega prostora je izžarevalo zadovoljstvo že prav obrednega početja. Drobtinice svežega belega kruha so ležale po mizici, na klopi, na dedekovem modrem predpasniku in po prašnem podu.

Dedek je pospravil zadnji kos jedi in z vajeno kretnjo otresel drobtine s predpasnika:

"Naj se še kure malo pogostijo, preden bodo šle spat. Glej, Jožek, kako dolge sence se vlečejo čez dvorišče. Dan je že veliko krajši kot poleti. In hladneje postaja. Takšno je tudi življenje: jutro je kot mladost, zvečer pa ležemo k počitku, ne da bi vedeli, kaj se z nami potem dogaja. Veš, meni več zima ni prav nič všeč. Res da je lepa pokrajina, toda moje zamašene žile postanejo tanjše in bolj trde, tako da me neprenehoma zebe. Pa tudi vi težje pridete do mene."

Jožek je čutil podton zadnjega stavka: on se s kolesom takrat ne bo mogel tako pogosto pripeljati k njemu. Sedaj je vedel, da je dedekov največji zaklad. Kako čudna so pota življenja: tisti, ki se imajo radi, pogosto ne morejo biti skupaj, z drugimi je pa lahko prav obratno. Zakaj ne bi mogel dedek k njim? Kolikor mu je bilo znano, ata in mama ne bi imela nič proti, saj imajo v hiši dovolj prostora. Pomislil je, da bo o tem doma vprašal, takoj ko se vrne. Kaj pa dedek? Bo hotel iti? Tu so se mu misli zaustavile: dedek je že menda o tem nekoč nekaj povedal ... Negotovosti je hotel priti do konca kar takoj, vendar ga je dedek prehitel.

"To pa še ne pomeni, da bi bil čez zimo pri vas," je rekel mirno kot da ne bi opazil odprtih Jožekovih ust. "Moji Trezi sem na smrtni postelji obljubil, da najine domačije ne bom zapustil. Tukaj je vse domače, dovolj je prostora, pa tudi star človek, kot sem jaz, je že zelo siten. Nekdo mora čuvati naš dom; tu je rojena tvoja mama, zato je to tudi tvoj dom. Res bi pri vas bil brez

skrbi, vendar bi se vame naselila tesnoba. Predstavljal si, Jožek, da nekaj mesecev ne bi bil doma... Moje kokoške bi tudi morali zaklati."

Dedekove roke so začele drgetati. Jožek je to že poznal: sicer zelo mirne dedekove roke so nedvoumno nakazovale, da je dedek nervozen in jezen. Razmišljal je, kaj se mu sedaj plete po glavi, da se je tako razburil. Opazil je, da dedek sicer tehta obe možnosti, da pa je ta druga, ostati doma, mnogo močnejša, zato o rezultatu ni bilo dvoma. Kako bi lahko vse skupaj rešili, da bi bilo za vse dobro? Kljub različnim kombinacijam, ki so silile v Jožekove misli, mu je postajalo vse bolj jasno, da prave rešitve ni. Je kriva mama, ki je zapustila svojo rojstno hišo in se odselila v dolino, na očetov dom? Skupaj sta zgradila novo hišo. Če se dogodki ne bi zvrstili tako, ali potem njega sploh ne bi bilo?

"Tako mora biti, do konca," je Jožekovo razmišljanje potrdil dedek. "Če hočemo kaj doseči, moramo tudi kaj žrtvovati. Tudi Jezus se je žrtvoval za nas."

Jožeku se je dedek nenadoma tako zasmilil, da je začel hlipati. Iz hude duševne stiske ga je dvignil sedaj že povsem mirni klic:

"Nikar, Jožek! Ne moreš si to tako predstavljati. Jaz sem star in sem svoje na tem svetu opravil. V veliko zadovoljstvo mi je, da je tako: imam hčerko, tvojo mamo, in zatega vnuka, torej tebe. V življenju je bilo in bo zmeraj tako: novemu življenju se mora umakniti staro. Na vrtu spomladi mama posadi krompir. Ta v zemlji umre, vendar iz njega požene lepa nat. Prav na tem mestu, kjer je star krompir segnil, zraste veliko zdravih, mladih krompirjev."

"Vendar bodo tudi ti mladi krompirji kmalu postali stari, kajne dedek," je že pomirjen nadaljeval Jožek. Kljub temu mu misel ni dala miru. Zakaj ne more biti tako, da bi bili vsi: ata, mama, on in dedek? Grenka misel, da bo dedeka moral prej ali slej izgubiti, mu je glodala nekje v notranjosti. Pred očmi mu je zaplesala nenavadna slika; v daljni prihodnosti je zagledal sebe: starega človeka, ki umira in je nenavadno podoben dedeku ...

"Mlad si in celo življenje je še pred tabo, zato ne imej takih črnih misli. Življenje tako teče in človeku ni dano, najsi je še tako pameten in učen, da bi to skrivnost lahko razložil."

Jožek je kar hitro uspel pospraviti prejšnje misli in vprašal:

"Dedek, je torej bila Treza moja babica? Povej mi kaj o njej!"

Dedek se je zdrznil. Obraz mu je postal slovesen in v očesnih kotičkih sta se nabrali kapljici. Na prvi pogled se je zdelo, da ga ni slišal, vendar je Jožeku bilo nekaj takoj zelo jasno: imela sta se zelo rada. Za hip je postal jezen na mamo: zakaj mu ni nikdar nihče povedal o njegovi babici, ko je vendar morala biti.

"Jožek, idi v prednjo sobo, vzemi stol in s stene nad veliko posteljo snemi sliko, pa jo prinesi na trnac. Potem ti bom povedal."

Poročna slika mladega para je bila hitro na trnacu. Dedek jo je držal z obema rokama tako, da je zaprašeno in s pajčevino prepleteno steklo odbijalo motno popoldansko svetlobo na vhodna vrata. S slovesno kretnjo jo je dvignil proti Jožeku. Kako lep je bil dedek, ko je bil mlad, mu je šlo skozi misli. To je torej moja babica! To sliko je že večkrat videl, vendar je ni nikdar prav razložil, a si tega sedaj ni znal razložiti. Potem je bolje pogledal svojo babico: lepe poteze obraza so ga v hipu pritegnile, potem pa se mu je zdelo, kot da je te oči že nekje videl ...

"Imela je tvoje oči! Dobra žena mi je bila. In dobra mati tvoji mami. Žal jo je garanje na zemlji, v hlevu in v kuhinji, od noči do noči, prezgodaj izčrpalo. Morda sem kriv tudi sam. Sedaj si zmeraj očitam, da sem jo premalo čuval. Toda tudi jaz sem garal od noči do noči. Naša ilovica

zahteva dva, daje pa samo za enega, tako je skopa. Pa še gospoda je vzela; celo tam, kjer je bilo že vse postrgano."

To zadnje Jožek sicer ni razumel, vendar je bil že navajen, da dedek, kadar je v zanosu, govori nerazumljivo. Takrat mu obraz postane strog in trd kot kamen, iz katerega žari neizmerna moč ...

"Moja Treza, tvoja babica je umrla, ko si bil star dobro leto. Že več let je bila bolna, pa ni hotela k zdravniku. Zmeraj je rekla, da sam ne bi mogel živeti. Takrat sva tudi imela še dve kravici, ki ju je imela nadvse rada, saj sta nam dajali dovolj mleka za vas in za naju. Ko je legla in več ni nikdar vstala, je zbolela tudi Šeka in kmalu sva jo morala prodati za zakol. Prišli so dolgi zimski dnevi in sneg je pred oknom poplesaval svoj divji ples. Slutil sem najhujše, kajti bistri sijaj v Trezinih očeh je vidno ugašal. Nekega jutra, ko je bilo še temno, mi je umrla na rokah: tako tiho in skromno kot je živela."

Jožek je sedel kot okamenel. Sence na dvorišču so se že zelo podaljšale in svetloba je počasi ugašala. Oba sta molčala in nobenemu ni prišlo na misel, da bi ta slovesni molk prekinil.

"Jožek, obesi sliko in prinesi Sveto pismo", je neskončne predstave, ki so skakale okoli Jožeka v začaranem plesu, presekal dedek. "Nekaj ti bom prebral; v spomin na tvojo babico", je še slovesno zaključil dedek.

Kot avtomat je Jožek opravil že vajeno naročilo in dedek je začel brati:

"Kakor je ljudem enkrat določeno umreti, nato pa pride sodba, tako se je tudi Kristus enkrat daroval, da je odvezel grehe mnogih. Drugič pa se bo prikazal brez greha, v odrešenje tistih, ki ga pričakujejo."*

Na trnacu je zopet zavladal molk. Jožek je le slutil, kaj so pomenile prebrane besede, a je v njem zrasla le ena misel: oba, dedeka in babico imam zelo rad. Kmalu so se slike vseh njegovih zlile v eno samo sijočo podobo.

"Jožek, si zadremal, da se ne oglasiš", ga je dvignil dedekov glas.

Jožek je skočil k dedeku, ga goreče objel okoli vratu in zdirjal proti svojemu kolesu.

Pismo Hebrejcem 9/27,28

7.

Jožek je prislonil svoje kolo k plotu in pogledal proti dedekovi hiši. Čeprav je bilo vse tako kot vedno, ga je občutek neke spremembe kljub vsemu zaustavil, da ni stekel proti vhodnim vratom kot običajno, temveč je postal in z očmi pregledoval dobro znano podobo dedekovega dvorišča in hiše. Pogled je potoval od skednja, s katerega so visela vrata in se držala le na enem koncu in v katerem je večkrat tudi sam pobral jajca z gnezda, ki mu ga je pokazal dedek, nato proti gabrovi ograji, ki je zarasla lesen plot, jesenske koprive so se pa krivile nad njega kakor sloke gospe, s strehe dedekove hiše je nevarno grozil strešnik, vendar ni padel na tla, čeprav se je zdelo, da se drži le za zrak, omet pod prednjim oknom je odpadel in iz cimprane stene so gledale igrice, kar je kazilo podobo sicer Jožeku zelo prijetnega okolja in ga zmeraj spravilo v nelagodni občutek, z okenske police pa je črepinjast lonec govoril, da je v njem bila nekoč cvetlica in kazal njeno suho steblo. Oči so se ustavile na vhodnih vratih, ki so bila rahlo priprta, nakar mu je udarilo v lica:

"Palica!"

Bila je prislonjena na vratni podboj tako poševno, da je dalo slutiti, da bo zdaj zdaj zaropotala po tleh. Rjavo lubje je bilo ponekod izrezano z nožem, tako da je bila belo

marogasta, opazno pa je bilo, da je že dolgo služila svojemu gospodarju, saj je pri ročaju bila umazano mastna. Njena skrivenčena podoba je dajala neprijeten občutek.

"To je bilo torej to, kar me je ob prihodu zaustavilo", je pomislil. Takoj je ugotovil, da to ni dedekova palica.

"Dedek ima torej obisk," si je dejal in stopil proti vhodu. Skušal je ugotoviti, kdo bi lahko bil pri dedeku, vendar mu to ni uspelo.

"Sicer pa tega niti ne morem vedeti, saj pravzaprav tukaj na hribu nikogar ne poznam, pa tudi prve sosednje hiše so tako daleč stran in tam še tako in tako nikoli nisem bil," se je s to mislijo nehal ukvarjati Jožek. Zato je potihoma stopil proti priprtih vratom in prisluhnil. Od znotraj je bilo slišati odločne dedekove besede:

"... Vse to je že tako daleč, da o tem nima smisla govoriti. Jaz sem svoje prestal in moja družina tudi. Tega denarja ti jaz ne bom vzel; ne zato, ker je to le drobiž od tistega kar sva se nekoč dogovorila, temveč tudi zato, ker imam zase dovolj denarja, če pa mi kaj zmanjka, mi prinesejo naši."

"Kari, prosim te, vzemi! Že sem star in zelo bolan. Rad bi umrl mirne vesti."

Jožeku je bil to povsem neznani glas. Takega pogovora ni nikdar slišal. Mravljinici so mu šli skozi noge, saj se mu je zdelo, da ta človek ni dedekov prijatelj.

"Andraž, ne sili vame, ker veš, da sem svoje povedal. Glede tvoje vesti ti pa takole povem: jaz sem ti odpustil, Bog pa bo svoje že sodil."

"Vidim, da si trmast, Kari. No, pa zbogom!"

Jožekovo uho je ujelo zvok stola, ki je podrsal po tleh, nato pa šepajoče korake, ki so počasi prihajali proti njemu. Zdrznil se je in ni vedel, kaj naj stori. Tedaj je v njem vstala neizmerna moč. Pogumno je odsunil vhodna vrata in stopil čez prag, da je šepajoči prestrašeno obstal. Jožek je videl, da ga je hudo prestrašil in se zadovoljno namuznil.

"Dober dan! Dedek, jaz sem!"

Dedek je v trenutku razumel vse: pozdrav je bil namenjen nezaželenemu Jožekovemu tujcu in je veleval, naj čim prej odide, drugi del vzklika pa je vsem oznanil, da je odločen dedeka braniti z vsemi svojimi močmi. Očitno je to zaslutil tudi tujec, zato je v zadregi dejal:

"Ti si pa Karijev vnuk, kajne," je napeto odgovoril tujec, pospešil šepajoči korak, vzel palico in stopil na trnac. Jožek je naredil korak za njim, da bi bolje videl to neprijetno postavo, ki je hitro zavila za hišni ogel, nato pa stopil v dedekovo kuhinjo.

"Dedek, kdo je bil ta grdi možak? Nič se mi ni zdel prijeten. Slišal sem, da te je nekaj nadlegoval. Ponosen sem nate, da si bil tako močan in si ga zavrnil!"

"Prav si slišal. Nevaren sicer ni, pošten pa tudi ni. To je Andraž. Nekoč je bil moj prijatelj."

"Kako je mogel biti tvoj prijatelj, ko je pa tako neprijeten?"

"Tega nisem opazil, dokler me ni hudo prevaral. Sicer pa pustiva to zgodbo. Je neprijetna in te s tem ne bi rad mučil. Grešila sva oba in Bog nama bo sodil."

"Dedek, ti že nisi mogel storiti kaj takega, kar bi bilo narobe."

"Sem, Jožek! In danes me je zaradi tega sram. Sicer sem pa del greha že odplačal v zaporu. Veš, Jožek, vsi delamo napake. Žal se nekateri tega niti ne zavedajo."

Jožek je gledal v dedekov obraz z odprtimi usti. Takega še ni poznal. Na obrazu se mu je risalo kesanje in gube na neobritem licu so se skrivenčile. Motnjava v očeh mu je zastirala bistrino, prsti, skrivenčeni od protina, pa so se stiskali v molitev. Bilo je tako turobno, da je Jožeka sililo na jok.

"Dedek, lepo prosim, povej mi, zakaj je tukaj šlo. Praviš, da si bil v zaporu. Kako je to mogoče? Ti že ne bi nikdar nič ukradel. Ti nisi mogel storiti nič zelo hudega. Zato, ker si ti moj dedek!"

Nagnil se je k njemu in svoje lice pritisnil na njegovo. Dve nerodni postavi sta se združili, da bi lažje prestali tesnobo, ki je legla na njiju. Začutili sta, da morata zbrati dovolj moči za soočenje z resnico. Nenavadno situacijo je prekinil dedek:

"Vem, da ne boš miren, dokler ti o tem ne povem. Sicer je pa tako tudi prav. Ni dobro, da me tako visoko ceniš. Tudi jaz sem le navaden človek, čeprav verjamem, da noben otrok nima svojega dedeka tako rad kot ti mene. Ta zgodba se mi je pripetila že pred več kot tridesetimi leti. Z Andražem sva bila res prava prijatelja. Njegova hiša je nedaleč stran, tudi na tem slemenu. Njihova in naša družina sta si zmeraj pomagali pri večjih opravilih. Zdaj je tudi on ostal sam, ker mu je žena umrla lani. Pri njem me je sicer motilo, da je bil nenehno nemiren in je poleg domačih opravil počenjal tudi kaj prepovedanega. Tako si je nekoč na skrivaj kupil puško. Nedolgo potem me je povabil s seboj na črni lov. Čeprav sem vedel, da se to ne sme, ker ni lovec in nima dovoljenja za puško, me je vseeno pregovoril, češ, lovci ubijajo živali vseprek in imajo doma zmeraj na mizi meso, drugi pa jemo le krompir, repo in zelje, kot da se na naših njivah žival ne bi redila, in me je pregovoril. V mesečini na gozdni jasi je ustrelil srnjaka. Uboga žival je še v zadnjem boju s smrtjo zapirala oči, ko naju je zalotil lovski čuvaj. Vzel je puško in vse prijavil. V naslednjih dneh so se začele hude težave. Andraž je ravno v tistem času dobil potni list za delo v Nemčiji. Če bo šel v zapor, je dejal, v Nemčijo več nikdar ne bo mogel in lahko se poživžga na marke in na boljše življenje. In tako me je pregovoril, da sem vso krivdo prevzel nase. Dejal je še, da naj plačam kazen in odsedim teh nekaj mesecev v zaporu, čez leto dni bo pa vse povrnil v desetkratnem znesku, saj bo v Nemčiji medtem že veliko zaslužil. Postavi sem povedal, da je puška moja in da sem srnjaka ustrelil jaz. V zaporu sem res odsedel tri mesece, prodati smo pa morali tudi bikca, da bi plačali kazen, pa to je še komaj zadostovalo. Rejeni prašič je šel za ves drugi davek in tisto zimo pri nas ni bilo kolin. Andraž je res moral bogato zaslužiti, kar se je poznalo v družini in na njem, vendar kakega denarja ni nikdar omenil. O najinem dogovoru nisva nikdar govorila: on nikdar ni vprašal mene, čeprav je o vsem vse vedel, jaz pa nisem o tem hotel začeti pogovora, čeprav sva se včasih srečala. Za večno je le ugasnilo najino prijateljstvo. Tako je pri tem ostalo do današnjega dne, ko je sam prišel ponujat denar."

"Dedek, saj sem vedel, da nisi ti kriv," je radostno vzkliknil Jožek. "Sicer pa sem slišal, da ga sedaj že hudo peče vest."

"Kako da nisem kriv! Lagal sem in družini sem povzročil skrbi in škodo."

"Dedek, ti si že toliko prestal v življenju, da se mi smiliš. Koliko krivic se godi ljudem! Da si tako lahko odpustil vse krivice, ki ti jih je storil ta grdi človek! Daj, odpri Sveto pismo, da se bova pomirila, potem pa moram domov; zaradi šole, veš."

Dedek je utečeno ubogal in tiho bral:

"Tedaj je pristopil Peter in mu rekel: "Gospod, kolikokrat naj odpustim svojemu bratu, če greši zoper mene? Do sedemkrat? " Jezus mu je dejal: "Ne pravim ti do sedemkrat, ampak do sedemdesetkrat sedemkrat."

8.

Gorsko kolo je zavilo z ozke asfaltne ceste na slabo zvoženo vaško pot in s kolesom zarezalo v lužo, ki se je motno zrcalila v meglenem popoldnevu, da je rez kolesa v njej naredil ostro brazdo, v katero se je potem, ko je zmotilo spokojno idilo kot steklo gladke mlakuže, počasi vračala voda. Jožeku se je tako početje zdelo zmeraj najprej zelo imenitno, saj je voda izpod kolesa veličastno ošvrknila bližnje travinje, potem pa mu je takoj postalo žal, saj se mu je zdelo, da je posegel v spokojnost nekega prostora, ki ga je za zmeraj spremenil. Mnogokrat se je ustavil in opazoval, kako se voda vrača in umirja, vendar je ta bila, medtem ko je znova polnila lužo, sedaj motna, sama luža pa je s svojo grdo brazdo kazala neprijazen videz.

Tudi sedaj mu je postalo žal za svoje početje, vendar se k luži ni vrnil, saj mu je občutek krivde obležal v že zato pripravljenem prostoru njegove notranjosti, temveč je skočil s kolesa in, čeprav bi lahko brez težav premagal položni klanec, po katerem sta vodili dve vzporedni vijugasti črti k dedekovi hiši na slemenu, začel potiskati kolo navkreber. Telo mu je prebadala tesnoba, vendar ni mogel ugotoviti, zakaj se počuti tako nelagodno. Da bi premagal neugodno počutje, je začel opazovati naravo, ki se je ob njegovih počasnih korakih pomikala nazaj. Od luže je bil že oddaljen kar nekaj korakov, ko mu je pozornost vzbudil poležani močvirni šaš, ki je izmučen zaradi vode, ki je tekla nekaj dni prek njega in ga upogibala k dnu jarka, žalostno in ves blaten ležal v jarku kot da bi ga kdo počesal. Bolj močno so se držale koprive, ki so previdno, malo stran od jarka, kazale nekaj več življenja, vendar se jim je že močno poznala prva slana, saj je njihovo zeleno barvo prekrila sivina, ki čaka na prvi sneg.

Turobne misli mu niso hotele iz glave. Kamorkoli je pogledal, vsepovsod so se mu prikazovali znaki umirajoče narave. Nekaj časa je opazoval kolo, katerega ventil je vsake toliko časa prišel na vrh in se je potem znova vračal v globino kot da bi se priklanjal blatni poti. Ne da bi se tega prav zavedal, so se mu neprenehoma vsiljevale primerjave s človekovim življenjem, ki se je rodilo, splezalo na vrh in se potem vračalo navzdol ter se tako neprestano ponavljalo.

"Saj mi je pravzaprav o tem že dedek ...."

Misli, zdelo se mu je, da si jih je povedal na glas, ni mogel dokončati, saj mu je telo v trenutku otrpnilo, kajti iz leskovega grma, ki je medtem prišel mimo, je vreščeče sfrčal fazan, ki se je prestrašil nezaželenega prišleka, ne vedoč, da je taisti strah povzročil tudi njegovemu nasprotniku. Jožek je nekaj časa stal kot les, potem pa je opazil, da se mu počasi začnejo vračati misli, smrtni strah, ki mu ga je povzročil fazan, pa je začel izgubljeni svojo moč.

"Fazanska mrcina, kako si me prestrašil," je glasno zaklel Jožek, ko je že dodobra prišel k sebi. Jeza pa se je začela spreminjati v vprašanje: oba sva se prestrašila, ker sva se eden drugega zbala. Ali se sovražimo zato, ker se bojimo? Ali se bojimo zato, ker plačujemo grehe svojih slabih dejanj?

"Bom že dedeka vprašal o tem," je pomislil Jožek in začel stopati hitreje, čeprav ni niti pomislil, da bi se vrgel na kolo in bi tako v prvi prestavi prispel mnogo hitreje. Koraki so drobili vlažno podlago, vendar so se z obeh strani prikazovali prizori umirajoče narave, ki se je že vdala pred prihajajočo zimo. Turobni prizori mokrega rumenega in rjavega listja in razgaljene veje grmovja so občutek tesnobe še bolj stopnjevali. Misli o koncu nekega življenja so mu postajale zmeraj bolj razločne in naenkrat je kriknil:

"Kaj, če je moj dedek umrl?"

Neznana sila ga je pognala na kolo. Ni se niti zavedal, ko je skozi meglene misli risajočih neznanih prizorov o umrlem dedeku prignal kolo do plotu, s katerega so odpadla vratca in so sedaj ležala na tleh, skozi late pa so gledale še na pol žive sive koprive.

"Kaj zdaj," se je vprašal. "Ali naj grem naprej? Kaj naj storim?"

Vročica mu je s svojo žgočo kopreno polzela po obrazu, ko je uzrl, da so vhodna vrata rahlo priprta. Zdelo se mu je, da skozi odprtino vidi strah. Pogled mu je nehote splezal po precej dotrajanih strešnikih k dimniku, s katerega se je lepo kadilo. Ta domačnost je odločila:

"Grem!"

Odločno je odsunil vrata, pričakujoč neznani prizor negibnega dedeka na postelji. Čeprav je iz kuhinje udarila domača toplota in je zadišalo po znanem čaju, je vseeno zadržano, a radostno presenečen stekel k dedeku, ki je stal ob vročem štedilniku, z lonca se je pa lepo kadilo in prijetno dišalo:

"Dedek, ti nisi umrl," ga je tesno objel in stisnil, tako da se dedek ni mogel niti obrniti.

"Ja, Jožek, zakaj pa naj bi umrl? To, da prihaja jesen in umira narava, še ne pomeni, da moram tudi jaz umreti. Predvsem zato, ker ti tega ne dovoliš!"

Jožek se je počasi umirjal in spustil dedeka. Svet se mu je zopet postavil na noge in začelo ga je biti sram. Šele sedaj je opazil, da je dedekova kuhinja urejena kot še nikoli.

"Mame ta teden ni bilo, ker imajo v tovarni preveč dela. Pa je tudi ni bilo treba. Se ti dopade, kako lep dom imam?"

"Kaj pa kuhaš, dedek, da tako lepo diši?," je že povsem pomirjen vprašal Jožek.

"Diši, kajne? To je lipov čaj. Poleti sem nabral cvetje na naši lipi. Tam za plotom rase, ali veš? Boš poskusil moj čaj, Jožek?"

Oba sta vedela, da bo pri tem obredu sodeloval tudi Jožek, zato je dedek urno stopil do kredence, iz nje vzel dve čista lončka in nalil ter dejal:

"Čaj pijem vsako popoldne. Okrepi me in pozimi ogreje. Vendar pred tem zmeraj rad preberem kaj iz .....

Jožek je skočil k postelji, na kateri je ležalo Sveto pismo in ga dal dedeku. Ta je malo polistal in začel brati:

"Kakor je Oče mene ljubil, sem tudi jaz vas ljubil. Ostanite v moji ljubezni! Če se boste držali mojih zapovedi, boste ostali v moji ljubezni, kakor sem se tudi jaz držal zapovedi svojega Očeta in ostajam v njegovi ljubezni."

"To je govoril Jezus, kajne dedek," je skoraj z gotovostjo vprašal Jožek.

"Da, Jezus govori o ljubezni," je nekam zamišljeno rekel dedek.

Jožeka je to vznemirilo in neznana slutnja se je prikradla tudi v njega. Neprijeten občutek strahu se mu skrilo v globok kot. Čeprav ga ni videl, mu je vseeno naznanjal, da je nekje tukaj.

"Jožek, čaj," ga je spomnil dedek.

"Joj, dedek! Skoraj bi pozabil, da imam na kolesu vrečko za tebe," je skočil skozi vrata Jožek in kmalu sta na mizi stali njuni obredni dobroti: bel kruh in pašteta, omamni vonj lipovega čaja pa se je razkošno širil po kuhinji.

Evangelij po Janezu 15, 9-10

9.

Sonce je pripekalo. Narava je v opoldanski vročini spala in željno pričakovala večerni hlad. Trava, ki je v neznosni sopari povsem obnemogla in se je v vročičnih krčih upogibala k materi zemlji, išoč pri njej rešitve in tolažbe, je spominjala na človeka, ki ga je prizadela najhujša

nesreča, iz katere ni moč videti izhoda. Kokoši so se v orehovi senci pepelile in so prav smešno, nekako spačeno iztegovale peruti, kakor da bi jih prijemal krč in si tako hladile z debelim perjem pokrita telesa. Občasno je katera z razkoračenimi kretnjami izpod telesa brcnila nekaj prahu, tako da je okoli nje nastal rumen oblaček.

Slika poletnega dne na dedekovem dvorišču je nudila nepopisno zadovoljstvo neke idile, ki je že večini ljudi bili neznana. Jožeku je duša v popolni sreči drhtela. Od nekod je dehtela pokošena otava, listi na drevesu, pod katerim so kokoši našle zavetje pred nezno vročino in svoj raj, so v rahlem pišu kot majhne pahljače neenakomerno podrhtavali. Bilo je pravo poletje, ko človek lahko uživa in vsrkava neprecenljivo energijo, ki bo prišla še kako prav v ostri zimi.

"Ni prav nič narobe, da je tako vroče," je bilo slišati dedeka, ki je stegoval svoje boste noge s trnacove sence na sonce. "Božja moč prihaja iz ogrete zemlje v telo prav tako kakor rastlina vsrkava življenje iz nje."

Jožeku se je zdelo, da je dedeku glasno pritrdil in je šele sedaj v njegovi roki zagledal velik kos belega kruha, skrbno namazanega z dišečo pašteto, ki je pravkar počasi potoval k tankim ustom.

"Jožek, ti danes ne boš," ga je dedek povprašal za kruh in pašteto. Saj res! Kako to, da tudi on sedaj nima v rokah te dobrote, se je vprašal, in ne da bi se zavedal, se mu je glava v naslednjem trenutku povescila na prsa in prikazal se mu je dedek, ki je iz štale pravkar prignal svojega konjiča, svojo drugo največjo ljubezen. Najbrž ga bo pri studentu napojil, potem pa spustil v ogrado na pašo, je šlo skozi Jožeka. Pogled je spremljal konja, ki je z elegantnimi kretnjami vsega telesa stopal do studenta k svojemu vedru vode. Nato je že že videl konja v ogradi, z glavo sklonjenega k paši. Snežnobela lisa, ki se je živali vlekla vzdolž čela, je Jožeku zmeraj vzbujala občutek preudarnosti; dedek ni nikoli pozabil povedati, kadar je beseda nanasla na njegovega konja, da je konj pametna žival.

"Naj se napase," je slišal govoriti dedeka. "Ko bo pripeka popustila, se bo nagaral. Na Duge njive bova šla prašit ovsišče. Lansko leto sva tam oba nastradala. Pšenično strnišče je že malo zaraslo, ker sva čakala, da bo deževalo in se bo presušena njiva lažje zorala, pa iz tega ni bilo nič. V zemlji so se zaredile ose in ko je črtalo prerezalo njihov dom, so besno zletele v zrak in naju prav lepo popikale. Konj je strgal jermenje in se zatekel v grmovje bližnjega gozda."

Jožek si misli nikakor ni mogel urediti. Kako bo dedek oral? Ali še ima svojega konja? Pogled mu je obstal na rahlo sključeni, v črno oblečeni postavi, ki je v črnosvetlem predpasniku, držeč ga dvignjeno, da se iz njega ni mogla raztrositi vsebina, počasi drsala preko dvorišča k orehu. Belopikasta črna ruta, ki jo je imela zavezano nazaj, na pol čez ušesa, je izdajala dobrodušno staro žensko, kateri se je videlo, da je v življenju poznala le skromnost, trpljenje in delo. Potem ko je glasen pi-pi dvignil kokoši iz opoldanskega dremeža in so zletele proti prihajajoči postavi, je Jožeka spreletelo:

"To je torej moja babica! Kako je lepa. Kako to, da je do zdaj nisem videl," je zaslišal svoj glas.

"Jožek, zbudi se," je kot iz globine prihajal mamin glas. Na svojem zapestju je začutil mamino toplo roko. Kot da ne bi spal, se je utrujeno opotekel k oknu in odstrnil zaveso. Zunaj je rahlo naletaval sneg. Pogled mu je potoval po klancu navzgor, kjer je nekje za bregom bil doma dedek. Klanec je bil odet v srebrno jutranjo belino in jutranje sonce je po deviški belini sejalo na tisoče biserov. Pokrajina je bila kot začarana. Počasi so se mu misli urejale.

"Jožek," je znova slišal mamin glas. Znova ga je prijela za roko in si ga pritisnila na prsi. Na svojem čelu je začutil žareče solze, ki so mu kapljale na čelo.

"Jožek, naš dedek je ponoči umrl!"

Telo mu je v hipu postalo trdo kot kamen, noge pa kot da jih ne bi več čutil. Neznana moč ga je iztrgala iz maminega objema in ga vrgla na posteljo. Telo mu je hlipalo in iskalo pomoči. Nad seboj je zagledal rdeče mamine oči, ki so izžarevale žalost in trpljenje. Sedaj se je on pognal v njen objem in združena gmota je dihala kot eno. Čez nekaj časa se je ta gmota razdvojila in iskala v drugi polovici oporo.

"Jožek, moramo se postaviti na noge," je simbolično sporočila svojemu sinu mama.

Povsem jo je razumel. Hitro je spoznal, da se bo to enkrat moralo zgoditi. Čudež je, kako se lahko to zgodi tako nenadoma; ko si povsem nepripravljen. Pogled mu je začel iskati po svoji lepi in snažni sobi. Lepe bele zavese so dajale prijetno domačnost, svetleča omara, v kateri mu je mama kot ob vrvici zlagala čista in zlikana oblačila, je nemo zrla v vsakdanjost. Na mizi so bile lepo zložene šolske knjige, ob njih pa je ležala po platnicah oguljena in mastna črna knjiga.

Skočil je k mizi, zgrabil knjigo in se vrgel v mamin v objem:

"Mama, hvala ti," je skozi njun nerazdružljivi objem kot poletni vetrič plavala dedekova ljubezen in ju vodila v neznano večnost.

KONEC